

Individ- och familjenämnden i Umeå kommun får kritik för att ha lämnat ut en sekretesskyddad uppgift till Försäkringskassan

Beslutet i korthet: En kvinna hade hos socialtjänsten ansökt om försörjningsstöd. Under utredningen ringde hennes handläggare till Försäkringskassan för att ställa generella frågor om underhållsstöd. Vid telefonsamtalet bad Försäkringskassan om den enskildes personnummer. Handläggaren lämnade ut kvinnans personnummer. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 § OSL). Sekretess hindrar dock inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § OSL). Enligt 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken, SFB, ska myndigheter på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden av betydelse för tillämpning av nämnda balk.

I beslutet pekar JO även på den uppgiftsskyldighet som en kommun har enligt lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärds-systemen. Lagen gäller bl.a. utbetalningar i form av bidrag och ersättningar som har beslutats av Försäkringskassan, s.k. ekonomiska förmåner. Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet.

Nämnden har uppgett att den lämnade ut kvinnans personnummer med stöd av 110 kap. 31 SFB. Försäkringskassan kände dock inte till kvinnans namn och myndighetens begäran avsåg således inte en namngiven person. Nämnden kunde därför inte lämna ut personnumret med stöd av bestämmelsen. När en annan myndighet begär att få ta del av en uppgift hos nämnden ska nämnden göra en noggrann prövning mot gällande regelverk av om uppgiften kan lämnas ut eller inte. Någon sådan prövning gjorde nämnden inte. Nämnden kan därför inte undgå kritik för hanteringen.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på en biståndshandläggare vid Individ- och familjeomsorgen i Umeå kommun.

AA uppgav bl.a. följande: Hon förklarade för biståndshandläggaren att hon inte var sambo eller gift med barnens far. Handläggaren anmälde till Försäkringskassan att hon bodde tillsammans med honom. Handläggaren avlog hennes ansökan om försörjningsstöd för augusti 2019 med hänvisning till att hon var sambo med barnens far och att ansökan därför skulle göras av dem gemensamt. Hon förlorade underhållsstödet som hon hade rätt till.

Till anmälan fogade AA nämndens avslagsbeslut.

Utredning

JO begärde att Individ- och familjeomsorgen i Umeå kommun skulle komma in med skriftliga upplysningar om det AA uppgett i sin anmälan om att en handläggare lämnat uppgifter till Försäkringskassan.

Individ- och familjeomsorgen anförde i ett remissvar bl.a. att handläggaren ringde till Försäkringskassan för att ställa generella frågor om underhållsstöd. Vid telefonsamtalet begärde Försäkringskassan att få personnumret till berörd person och handläggaren lämnade AA:s personnummer.

JO begärde därefter att Individ- och familjenämnden i Umeå kommun skulle yttra sig över att handläggaren lämnat uppgifter till Försäkringskassan.

Nämnden anförde i ett remissvar bl.a. följande:

Den enskilde ansökte om försörjningsstöd i slutet av april 2019. Hon beviljades bistånd avseende maj månad 190514. Ärendet överflyttades sedan till en ny socialsekreterare 2019-05-15.

2019-06-04 ringer socialsekreteraren till den enskilde utifrån inkommen ansökan om försörjningsstöd för juni månad. Den enskilde uppger då att hon är gravid och kommer få ett till barn i höst. Hon har tre barn sedan tidigare med samma man. Socialsekreteraren undrar om den enskilde är tillsammans med pappan till hennes barn och den enskilde uppger att hon är gift med mannen enligt islamska regler men de bor inte tillsammans. Den enskilde säger att giftermålet inte är registrerat. Socialsekreteraren förklarar för den enskilde att om hon är gift måste de ansöka om försörjningsstöd tillsammans eftersom de då har försörjningsplikt gentemot varandra. Den enskilde säger nej, Försäkringskassan räknar inte personerna som gifta och socialtjänsten kan inte göra det heller och lägger sedan på luren.

Den enskilde beviljas bistånd avseende juni som ensamstående då Försäkringskassan räknar henne som ensamstående.

2019-06-10 ringer socialsekreteraren till Försäkringskassan för att fråga rent generellt vilka regler som gäller om vad som händer med underhållsstöd om en kvinna får ytterligare barn med en man som hon redan har barn med, är gift med men inte bor tillsammans med etc. Försäkringskassan informerar henne i telefonsamtalet om vilka generella regler som finns men säger sedan i samtalet att de begär ut personnumret på den som socialsekreteraren pratar om, vilket socialsekreteraren då ger.

Socialsekreteraren tänkte att i och med att personnumret lämnas ut till Försäkringskassan så kan de utreda om de är gifta eller inte och avgöra den enskildes rätt till underhållsstöd. Den informationen behövs för oss också utifrån vår utredning om rätten till bistånd enl. SoL 4 kap 1 §. Om de är gifta har de har

försörjningsplikt gentemot varandra, den enskilde och hennes man/blivande far till det fjärde barnet.

Den enskilde har skrivit under ansökan om försörjningsstöd där det uttryckligen står att "Socialtjänsten kan inhämta uppgifter från berörda myndigheter (Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, CSN, A-kassa, Bilregistret etc.) för komplettering till och kontroll av de uppgifter du lämnat".

Den enskilde har själv lämnat information till Försäkringskassan om att hon är gift enligt islamska regler.

Socialsekreteraren frågade inte utifrån vilken bakgrund/vilket lagrum Försäkringskassan ville ha uppgifterna om den enskildes personnummer.

Detta telefonsamtal är inte journalfört vilket är olyckligt.

2019-06-17 skickar socialsekreteraren ett mejl till den enskilde där socialsekreteraren skriver att hon ringt men inte fått något svar. Socialsekreteraren vill informera den enskilde om att hon undersökt Försäkringskassans regler rent generellt om vad som gäller om personer som har haft en relation, har barn och fortsätter få barn tillsammans och bor på olika adresser. Försäkringskassan kommer med största sannolikhet att räkna dem som ett par så fort barnet kommer och då riskerar den enskilde att bli återbetalningsskyldig av underhållsstöd. Socialsekreteraren skriver också att för att fortsätta utreda rätten till försörjningsstöd framöver kommer hon och en kollega på hembesök hos den enskilde onsdag den 19 juni kl. 13.00.

Socialsekreteraren får ingen kontakt med den enskilde, varken via telefon, mejl eller sms trots flera försök. Den enskilde har inte svarat på mejl och inte på telefon, som var avstängd. Socialsekreteraren och en kollega åker på hembesöket den 19 juni. De ringer på dörren men ingen är hemma.

2019-08-01 ringer den enskilde till socialsekreteraren. Den enskilde är arg och upprörd för nu kommer Försäkringskassan att inleda en utredning utifrån den information som kommit till Försäkringskassans kännedom om den enskildes situation.

Yttrande

Ansökan om försörjningsstöd görs månadsvis och varje månad görs en ny prövning. Utifrån de regler och riktlinjer som finns ska den enskilde lämna riktiga och sanningsenliga uppgifter som gör att en bedömning kan göras om rätt till bistånd föreligger eller ej.

Enligt 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken ska myndigheter på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser namngiven person när det gäller förhållanden av betydelse för tillämpningen av denna balk.

Handläggarens avsikt med telefonsamtalet till Försäkringskassan var initialt att inhämta information om deras handläggning generellt i en viss typ av ärende. Telefonsamtalet var ett led i handläggarens utredning av om den enskilde var berättigad till bistånd. På direkt fråga från Försäkringskassan uppgav handläggaren den enskildes personnummer i enlighet med 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken.

Försäkringskassans utredning om makarna är gifta eller inte innebär att socialtjänsten kan göra en bedömning om makarna i så fall är försörjningsskyldiga för varandra och de ska då ansöka om försörjningsstöd gemensamt. De har då heller inte rätt till underhållsstöd.

Utifrån ovanstående bedömer nämnden att handläggaren inte gjort sig skyldig till sekretessbrott utan agerat i enlighet med gällande lagstiftning.

För att fortsättningsvis försäkra oss om att känsliga personuppgifter inte lämnas ut felaktigt har en rutin införts att alltid be en annan myndighet inkomma med en skriftlig begäran med hänvisning till vilket lagrum de efterfrågar sina uppgifter, för att vi ska kunna bedöma om vi kan lämna ut dessa eller inte.

AA kommenterade remissvaren.

JO tog del av Försäkringskassans dokumentation från telefonsamtalet den 10 juni 2019. Av en journalanteckning framgår att biståndshandläggaren ringde och ville ha allmän information om underhållsstöd för särlevande föräldrar. Då Försäkringskassan misstänkte att det var fråga om felaktig utbetalning efterfrågades personnummer. Det framgår att handläggaren lämnade ytterligare information om AA, bl.a. att hon väntade sitt fjärde barn med samma man. Av en journalanteckning den 24 juni framgår att Försäkringskassan bestämde sig för att utreda rätten till underhållsstöd.

Rättsliga utgångspunkter

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400], OSL). Med personliga förhållanden avses uppgifter om den enskilde, t.ex. personnummer.

Av 8 kap. 1 § OSL framgår att en uppgift för vilken sekretess gäller enligt denna lag inte får röjas för enskilda eller för andra myndigheter, om inte annat anges i denna lag eller i lag eller förordning som denna lag hänvisar till.

Sekretess till skydd för en enskild hindrar inte att en uppgift lämnas till en enskild eller en annan myndighet, om han eller hon samtycker till det (10 kap. 1 § OSL). Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § OSL). Sekretess hindrar inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § OSL). Enligt 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken, SFB, ska myndigheter på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser en namngiven person när det gäller förhållanden av betydelse för tillämpning av nämnda balk.

I sammanhanget vill jag också peka på bestämmelserna i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagen gäller bl.a. utbetalningar i form av bidrag och ersättningar som har beslutats av Försäkringskassan, s.k. ekonomiska förmåner (1 §). Av 2 § framgår att en kommun omfattas av underrättelseskyldigheten enligt lagen. Om det finns anledning att anta att en ekonomisk förmån eller ett ekonomiskt stöd har beslutats, betalats ut eller tillgodoräknats felaktigt eller med ett för högt belopp, ska underrättelse om detta lämnas till den myndighet eller organisation som har fattat beslutet (3 §).

Bedömning

Handläggaren i AA:s biståndsärende ringde till Försäkringskassan för att ställa generella frågor om underhållsstöd. Såvitt framgår av remissvaret beskrev

handläggaren en specifik situation för Försäkringskassan. Det stod vid samtalet klart för Försäkringskassan att handläggaren hade kontaktat myndigheten med anledning av ett visst ärende. Försäkringskassan bad att få den enskildes personnummer. Handläggaren uppgav AA:s personnummer.

Uppgiften om AA:s personnummer omfattades av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL. För att handläggaren skulle kunna lämna uppgiften till Försäkringskassan krävdes att det fanns en tillämplig sekretessbrytande bestämmelse.

Det kan först konstateras att AA inte hade samtyckt till att uppgifter om henne lämnades till Försäkringskassan.

Nämnden har i sitt remissvar uppgett att handläggaren lämnade ut personnumret med stöd av 110 kap. 31 § SFB. För att bestämmelsen ska vara tillämplig krävs dock att Försäkringskassan begär uppgifter som avser en *namngiven* person. Så förhöll det sig inte i detta fall. Försäkringskassan kände inte till AA:s namn. Nämnden kunde alltså inte lämna uppgiften med stöd av den bestämmelsen. Det var inte heller fråga om att nämnden lämnade den aktuella uppgiften med stöd av bestämmelserna i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

När en enskild eller en annan myndighet begär att få ta del av en uppgift hos nämnden ska nämnden göra en noggrann prövning mot gällande regelverk av om uppgiften kan lämnas ut eller inte. I det aktuella fallet gjorde nämnden inte någon sådan prövning innan den lämnade ut uppgiften. Nämnden kan inte undgå kritik för hanteringen.

Jag vill också påpeka att nämnden genom att inte dokumentera telefonsamtalet med Försäkringskassan har brustit i sin dokumentationsskyldighet. Jag utgår från att nämnden vidtar lämpliga åtgärder för att säkerställa en korrekt dokumentation i biståndsärenden.

Det som AA i övrigt har anfört föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.